

İlham Əliyevin ədalət çağırışı

Vaksinasiyaya nəzarət və inhisarçılıq savaşının real mənzərəsi: Böyük Britaniya öz əhalisinin 295, Avstraliya 269 faizi qədər, Kanada isə adambaşına 9 doz peyvənd əldə edib

Dünya iqtisadiyyatının pandemiyaöncəsi vəziyyətə qayıtması və iqtisadi aktivliyin bərpa edilməsi üçün vaksinasiya çox vacib proses hesab edilir. Vaksinasiya prosesinin bərabər və ədalətli şəkildə getməsi təkcə ənənəvi həyat tərzinə qayıdış baxımından deyil, ümumilikdə iqtisadi aktivliyin təmini üçün də önəmlidir.

Azgəlirli ölkələr ölümə məhkum edilir

İnkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələr bir-biri ilə sıx iqtisadi tellərlə bağlıdırlar. Ona görə də yalnız inkişaf etmiş ölkələrin vaksinasiya prosesini başa çatdırması hələ onların iqtisadi aktivliyinin bərpası demək deyil.

2020-ci il ərzində koronavirus pandemiyasına qarşı görülən tədbirlər, sərt karantin rejimləri, qapanmalar ümumilikdə dünya üzrə istehlakın 4,4 faiz azalmasına gətirib çıxarıb. Pandemiyanı nəzarət altına almaq üçün əsas alət rolunu isə vaksinlər oynayır.

Ümumiyyətlə, qısa müddət ərzində təsirli vaksinlərin hazırlanıb dövriyyəyə buraxılması dünya əczaçılıq tarixində rekord hesab edilə bilər.

İlham Əliyevin ədalət çağırışı

Vaksinasiyaya nəzarət və inhisarçılıq savaşının real mənzərəsi: Böyük Britaniya öz əhalisinin 295, Avstraliya 269 faizi qədər, Kanada isə adambaşına 9 doz peyvənd əldə edib

Əvvəli 1-ci səh.

Vaksinlərin istehsalına başlanılması ilə gündəmə başqa bir problem çıxdı: onların inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələr arasında ədalətli şəkildə paylanması.

“Nature” dərgisində yayımlanan araşdırma məqaləsində qeyd edilir ki, 4 şirkət 2021-ci ilin sonuna qədər dünya əhalisinin 30 faizini 2 doz vaksinlə təmin etmək imkanına malikdir. ABŞ-ın Duke Universitetinin Qlobal Sağlıq İnnovasiya Mərkəzinin araşdırmasına görə isə azgəliqli ölkələrdə yaşayanlar 2023-2024-cü ilə qədər 1 doz vaksin almaqda çətinlik çəkəcək və uzun müddət gözləməli olacaqlar.

**Vaksin istehsalçıları
əsasən dünya əhalisinin
13 faizi üçün çalışacaq**

“AstraZeneca”, “Pfizer” və “Moderna”nın 2021-ci ilin sonuna qədər 2,6-3,1 milyard nəfərə yetəcək qədər vaksin istehsal edə biləcəyi, Rusiyanın “Gamaleya” şirkətinin 500 milyon insanı vaksinlə təmin etmək gücündə olduğu qeyd edilir.

Ancaq Avropa Birliyinin 27 və digər 5 zəngin ölkə istehsal potensialının böyük bir hissəsini nəzarətə almaqla bağlı şikrətlərlə müqavilələr imzalayıb. Bu ölkələr

dünya əhalisinin 13 faizini təşkil edir.

Kanadanın əhalisinin sayı 40 milyon nəfər təşkil etsə də, bu ölkə 154 milyon insan üçün vaksin alıb. Bu isə o deməkdir ki, adambaşına 9 doz düşür. Böyük Britaniya öz əhalisinin 295, Avstraliya isə 269 faizi qədər vaksin əldə edib.

Yoxsul ölkələr isə ümidlərini Dünya Səhiyyə Təşkilatının rəhbərliyi ilə formalaşan COVAX proqramı çərçivəsində alınmalı vaksinlərə bağlayıb. COVAX proqramı çərçivəsində dünya əhalisinin 20 faizini vaksinlə təmin etmək planlaşdırılır. Bu proqram üçün tələb edilən vəsait 38 milyard dollar təşkil edir. Ancaq bu günə qədər zəngin ölkələr proqrama aktiv şəkildə qoşulmayıblar və tələb edilən vəsait tam şəkildə toplanıb.

**İlham Əliyevin çağırışı çox
önəmlidir**

İnkişaf etmiş ölkələrin 2021-ci ilin birinci yarısında vaksinasiya prosesini başa çatdırması, yoxsul və inkişaf etməkdə olan ölkələrdə bu prosesin ilin sonuna və ya növbəti ilin ilk yarısına qədər davam edəcəyi təqdirdə dünya iqtisadiyyatına 3.8 trilyon dollar ziyan dəyəcək ki, bunun da 1.9 trilyon dolları inkişaf etmiş ölkələrin payına düşəcək.

Bunun da əsas səbəbi inkişaf etmiş ölkələrlə inkişaf etməkdə olan ölkələr arasında istehsal zənciri boyunca və idxal, ixrac əməliyyatlarında ciddi bağların olmasıdır. Məsələn, bu gün Avropa İttifaqı ilə Türkiyə arasında ciddi iqtisadi əlaqələr mövcuddur. Türkiyənin ixracında Avropa İttifaqı bazarı əsas yeri tutmaqdadır, eyni zamanda İttifaq üçün də Türkiyə əsas bazarlardandır. Deməli, Avropa İttifaqının vaksinasiyanı başa çatdırması və normala dönməsi, Türkiyənin isə uzun müddət pandemik şəraitdə qalması Avropanın həm idxalına, həm də ixracına mənfi təsir göstərəcək.

Ona görə də prosedən sinxron şəkildə inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələrin bir yerdə çıxması olduqca vacibdir. Digər bir məqam: prosesin uzun müddət uzanması inkişaf etmiş ölkələrin əsasən ağır sənaye, “IT” industriya və yüksək texnologiyalar sahəsinə mənfi təsir göstərəcəksə, inkişaf etməkdə olan ölkələrdə ən çox ziyanı xidmət sektoruna düşəcək.

Bu baxımdan Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin vaksinasiya prosesində ədalətli yanaşma çağırışı sadəcə insan haqları deyil, eyni zamanda qlobal iqtisadi münasibətlərin normalaşması baxımından da önəmlidir.

**Aqil MƏMMƏDOV,
politoloq**